

ACC. N:R. 5114

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Gunnar Hörohn
Härad: No härad. Adress: Hålsjöholm.
Söcken: Åsenhöga Söcken Berättat av: Amanda Jonsson
Uppteckningsår: 1936. Född år 1859 i Svedsgården, Gynnas.

Uppteckningen rör Svedjning. sid. 1-7.

Skriv endast på denna sida!

7 sid.

Svedjning.

Man bedriver ej svedjning numera, blott
en eller annan. Men för 140-50 år sedan
var det vanligt. Svedjelandet kalla-
des "svedjefall" eller "fälla". Detta var dock
ej den viktigaste odlingen. Det var blott
en biodling till vanligt jordbruk. Man
tog ej upp nyodling genom svedjning.

Svedjelandet anlades i skogen var
som helst. Det gjordes ej precis varje år.
Man använde ej heller svedjeväxelbruk.
Varje lantman hade sitt, och det flyttades
ej. Det var således ej flera gårdar eller
hela byar med om ett svedjeland. Stör-
relken blev alltså hur mycket skog
man ville hugga ner. Man hade ej svedje-

land för olika sädesslag, blott för höstråg.
Landet i fråga kunde ej användas mer
än ett år. Efter svedjandet blev det nästa
år bete åt kreaturen. Det värdefullaste
var dock rågen. Skogen, som högs användes
också till milorna för kolning. Sved-
jandet hade alltså trene vinstidor.

För fanns det lag om vilken tid på året
man fick "sätta ut värme" (tända eld
på svedjelandet). Det var mest på hösten.

I fråga om svedjelandets anläggning
fanns ingen regel, det kunde anläggas
åt vilket väderstreck som helst, således
ingen regelbundenhet. Ingen regel fanns
 heller för olika slag av skog, dock gär-
na myskog.

Först högs träden ner och fick ligga

— 3 —
5114

3.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ett år och torpa. Hetta arbete gjordes av
den som ägde "fällan". Det gjordes av hant
folk, böner, och drängar. Kvinnor deltog
och så. Döv och dylikt togs ej vara på.
Det var merendels barkskog. Träden
fälldes gärna så att vinden gick med.

Man högg om det behövdes upp en brand-
gata runt svedjelandet, genom ett fälla
mer så att det föll inåt landet.

Örämningen företogs fram på hösten,
ungefär i augusti. Om det var mycket
tidigt kanske litet tidigare. Man hade
med sig vattenpannor för eldvaran och
hade tagit reda på var närmaste bäckar
o. dyli. fanns så att man kunde få vatten.
Desutom tog man tallbuskar, som länds
tallris om, på att det litade en kvast,

s. k. "bus". De användes om "värmen kom", det vill säga elden spred sig utanför sockjelandet. Så slog man till med dem så att det slokade.

Man antände i ena kanten, på flera punkter utöfver deusamma. Sedan gick den spridda sig på sockjelandet. Man tänkte sig förrän mot aftonen. Om fara fanns att elden kunde gå ut öfver skogen, kunde man även anlägga moteld.

Ägaren af sockjelandet stod i ansvar för elden. Men det kunde väl någon gång vara någon annan van person, som tänkte på.

Det var man nog att passa elden, folk var på sina pass. Efter bränningen gick man rensa bort stocher och obrända

grenar innan man sådde. Dessa kunde man
bränna om igen på ställen som ej var till-
räckligt brända.

Om man hade kreaturen i skogen om-
kring. vedjelandet, satte man upp sta-
ket av toppar av snäskegen, vilket även
togs av själva "fällan". Man varken harvade
eller plöjde innan sådden. Man sådde
räg första året. Man kunde så "lullåt",
likvande timotej, samtidigt eller också senare,
fram på nästa vår. Såden hade man i sälgar
som kördes till skogen, sen såddes den ut i
vanlig "Säsälla". Man sådde liksom på en
naturlig åker, blott då det var stubbigt
strödde man försiktigare. Sen myskades
såden ner med "kristen". Senna bestod
av en träbit spikad på ett skaft. På trä-

-5114

6.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

biten plog man i järupinnar. Grövägare brukade ej få betas av kreaturen om kösten, men om den blev för stark kunde man någon gång låta korna beta av det litet. Detta berodde på hur tidigt man hade kunnat så.

Skörden sköttes av gårdens folk, när den blev mogen beroende på väderleken. Om folket ej räckte fick man leja sig. Gården förslades hem genast och krabades hemma. Man lätade den på en vanlig höback för hemkörningen. Man skördade med skäror, gick ej med lie. Att märka är att man ej använt något äder eller någon plog.

Hagesmannen mindes särskilt år 1868 som var mycket torrt och utan regn. Då

- 7
5114

brände man mycket sovjeland. Men det var
för torrt, det höll nästan på att bli hungers-
nöd på sina håll.

7.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland
 Härad: Mo
 Socken: Åsenhöga
 Uppteckningsår: 1936.

Upptecknat av: Gunnar Hobroh
 Adress: Hässlehom,
 Berättat av: Amandus Johansson
 Född år 1859 i Smedsgården, Gynnås.

Svedjning.

Man bedriver ej svedjning numera, blött en eller annan. Men för 40-50 år sedan var det vanligt. Svedjelandet kallades "svedjefall" eller "fälla". Detta var dock ej den viktigaste odlingen. Det var blott en biodling till vanligt jordbruk. Man tog ej upp nyodling genom svedjning.

Svedjelandet anlades i skogen var som helst. Det gjordes ej precis varje år. Man använde ej heller svedjeväxelbruk. Varje lantman hade sitt, och det flyttades ej. Det var således ej flera gårdar eller hela byar med om ett svedjeland. Storleken blev alltefter hur mycket skog man ville hugga ner. Man hade ej svedjeland för olika sädesslag, blot för höstråg. Landet ifråga kunde ej användas mer än ett år. Efter svedjelandet blev det nästa år bete åt kreaturen. Det värdefullaste var dock rågen. Skogen, som höggs användes också till milörna för kolning. Svedjandet hade alltså trenne vinstsidor.

Förr fanns det lag om vilken tid på året man fick "sätta ut värme" (tända eld på svedjelandet). Det var mest på hösten. I fråga om svedjelandets anläggning fanns ingen regel, det kunde anläggas åt vilket väderstreck som helst, således ingen regelbundenhet. Ingen regel fanns heller för olika slag av skog, dock gärna ungskog.

Först höggs träden ner och fick ligga ett år och torka. Detta arbete gjordes av den, som ägde "fällan". Det gjordes av hans folk, söner, och drängar. Kvinnor deltogo också. Löv och dylikt togs ej vara på. Det var merendels barrskog. Träden fälldes gärna så att vinden gick med. Man högg om det behövdes upp en brandgata runt svedjelandet, genom att fälla ner så att det föll inåt landet.

Bränningen företogs fram på hösten ungefär i augusti. Om det var mycket torrt kanske litet tidigare. Man hade med sig vattenspannar för eldfaran och hade tagit reda på var närmaste bäckar o. dyl. fanns så att man kunde få vatten. Dessutom tog man tallbuskar, som bands tallriom, så att det liknade en kvast, s.k. "bua". De användes om "värmen kom", det vill säga elden spred sig utanför svedjelandet: så slog man

bränningen fick man rensa bort stockar och obrända grenar innan man sådde. Dessa kunde man bränna om igen på ställen som ej var tillräckligt brända.

Om man hade kreaturen i skogen omkring svedjelandet satt man upp staket av toppar av småskogen, vilket även togs av själva "fällan". Man varken harvade eller plöjde innan sådden. Man sådde råg första året. Man kunde så "luttåt", liknande timotej; samtidigt eller också senare, frampå nästa vår. Säden hade man i säckar som kördes till skogen, sen såddes den ut i vanlig "såsälla." Man sådde liksom på en naturlig åker, blott då det var stubbigt strödde man försiktigare. Sen myllades säden ner med "krattan." Denna bestod av en träbit spikad på ett skaft. På träbiten slog man i järnpinnar. Grönrågen brukade ej få betas av kreaturen om hösten, men om den blev för stark kunde man någon gång låta korna beta av det litet. Detta berodde på hur tidigt man hade kunnat så.

Skörden sköttes av gårdens folk, när den blev mogen beroende på väderleken. Om folket ej räckte fick man leja sig. Säden forslades hem genast och krakades hemma. Man lastade den på en vanlig höhack för hemkörningen. Man skördade med skärar, gick ej med lie. Att märka är att man ej använt något årder eller någon plog.

Sagesmannen mindes särskilt år 1868 som var mycket torrt och utan regn. Då brände man mycket svedjeland. Men det var för torrt, det höll nästan på att bli hungersnöd på sina håll.